

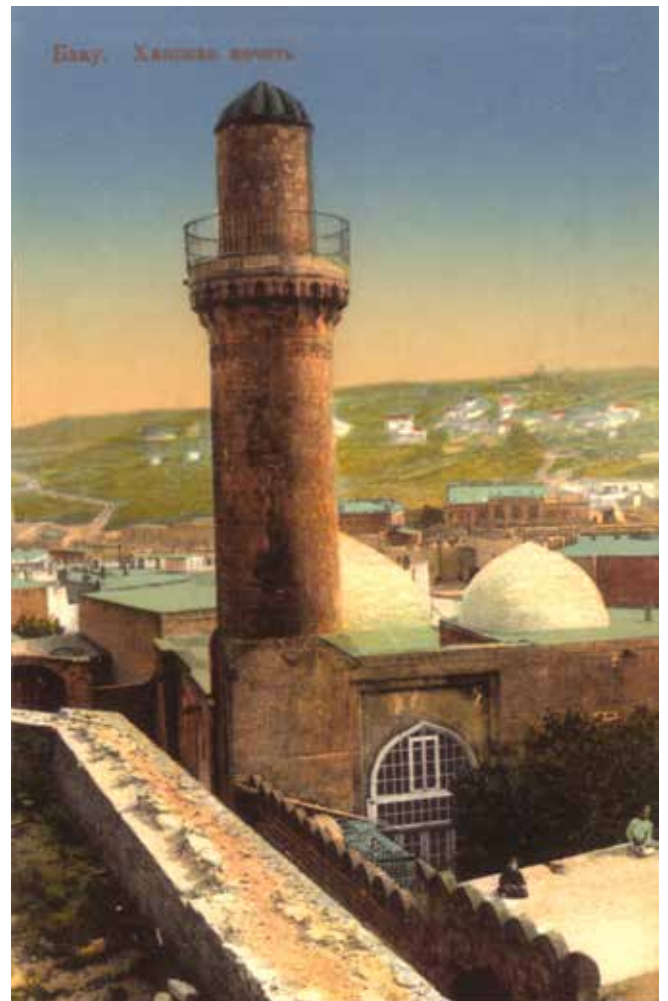
**Icharishahar –
trái tim của Ba-cu**

Đã hơn hai ngàn năm kể từ khi một cuộc di cư nhỏ khởi phát ở Bán đảo Absheron, nơi có những ngọn lửa phun trào từ lòng đất và nhanh chóng trở thành một trong những trung tâm tín ngưỡng của những người sùng đạo Đông phương, một thành phố thương mại sầm uất và sau đó trở thành một pháo đài bất khả xâm phạm. Từ thời cổ xưa, Ba-cu đã là giao lộ của các lái buôn. Nhiều đất nước đã biết đến nơi đây là một thành phố giàu có và là một cảng lớn trên biển Caspi, nơi có Con đường Tơ lụa chạy qua.

Trái tim của Ba-cu là Icharishahar. Đây là một khu bảo tồn về kiến trúc và lịch sử nằm tại trung tâm của thủ đô. Diện tích của khu vực này là 221,000 mét vuông. Icharishahar có ba mặt được bao bọc bởi những bức tường thành, và mặt thứ tư hướng ra biển Caspi. Tuy diện tích khiêm tốn là vậy, nơi đây vẫn tập trung hàng tá các biểu tượng lịch sử, trong đó, Thị trấn Cổ, Cung điện Shirvanshah và Tháp Maiden (Tháp Trinh nữ) – đã có tên trong Danh sách Di sản Thế giới của UNESCO từ năm 2000.

Những con phố hẹp và cổ xưa đi cùng với những ngôi nhà cổ, khách sạn, bảo tàng, phòng trưng bày, nhà hàng, cửa hiệu và quán café. Hiện có 1500 gia đình thường trú ở Thị trấn Cổ, trong khi có

Icharishahar trên con tem đầu thế kỷ XX.

50,000 du khách đến thăm nơi đây mỗi ngày.

Những bức tường thành kỳ vĩ của thành phố với chiều cao lên đến 10 mét và chiều rộng lên tới 3.5 mét bảo bọc cho sự bình yên của Ba-cu. Những bức tường thành này đã được gia cố bằng 70 tháp quân sự hình bán nguyệt (hiện còn 25) với các thành lô châu mai

ở đỉnh tháp.

Trên bức tường còn có khắc ghi dòng chữ bằng tiếng A-rập: “Bức tường thành phố được xây theo lệnh của Melik cao quý, trí tuệ, anh minh và vinh quang, người đã chiến đấu vì đức tin, lòng tự tôn dân tộc và tín ngưỡng, vì Đạo Hồi và những người theo Đạo Hồi, vì

Icharishahar trên con tem đầu thế kỷ XX.

Hakan vĩ đại, Shirvanshah Abual-Khoja Minuchihr vĩ đại”. Ngài đã lên nắm quyền từ năm 1120 đến 1160. Vào năm 1608-1609, người cai trị Ba-cu, Zulfugar Khan đã xây dựng một đường bờ tường thứ hai cách chiến lũy trước 10-12 mét. Vương góc với tường thành bảo vệ thành phố khỏi biển cả là hai bức tường nữa được xây hướng ra biển, tạo nên một bến đậu an toàn cho thuyền bè cập cảng.

Lâu đài Bayil cũng canh giữ cho việc ra vào từ ngoài khơi theo lệnh của Shirvanshah Fariburz III vào năm 1234. Trên bản đồ, lâu đài này là một công trình có hình dáng khác thường kéo dài từ bắc chí nam, với chiều dài 180 và chiều rộng là 40 mét. Lâu đài bao quanh bởi những bức tường thành cao và được gia cố bởi các tháp canh.

Ở phía tường ngoài có trở một vài cổng. Trên những cánh cổng này, có bắt đầu con đường dẫn đến thủ phủ cũ của Shirvan – Shamakhi. Có một bức phù điêu mô tả hai con sư tử và một cái đầu bò bao quanh bởi hai hình ảnh – Mặt trời và Mặt trăng. Theo du khách người Đức Engelbert Kaempfer, người đã đến thăm những nơi này vào năm 1683, thì nội dung bức phù hiệu là minh chứng rõ ràng liên quan đến nguồn gốc của đạo thờ lửa (Zoroaster).

Khí hậu vùng Absheron nhiều nắng và gió đã định hình phong cách kiến trúc của Icharishahar theo nhiều nghĩa. Những con hèm uốn khúc quanh co và vô số ngõ cụt đã

giúp ngăn chặn những cơn gió lạnh vào mùa đông. Và vào mùa hè, bóng mát của những ngôi nhà hay cửa hiệu một - hai tầng chen chúc nhau sẽ bao phủ ngõ phố. Việc

quy hoạch này cũng giúp thành phố phòng thủ. Nếu kẻ thù có tấn công được vào bên trong thành phố, thì việc quy hoạch này cũng làm giảm tốc độ và trì hoãn vụ tấn công, cho phép người dân trốn thoát qua một cánh cổng khác hoặc qua những đường hầm đào sâu dưới lòng thành phố.

Có một tòa tháp với hình dáng kỳ lạ ở phần đối mặt ra biển của Thị trấn Cổ. Tòa tháp này mang tên Giz-Galasi (Tháp Maiden). Thậm chí còn có một giả thuyết rằng tòa tháp thực tế là một trong những ngôi đền lửa đầu tiên được dâng hiến lên một vị thần đơn thân.

Có lẽ, tòa tháp đã được xây dựng trong hai giai đoạn. Phần ở dưới, cao 13.7 mét, thuộc về thế kỷ thứ 8-thứ 7 trước Công nguyên, trong khi toàn bộ tòa tháp cao tới gần 30 mét. Độ dày của những bức tường ở móng là 5 mét. Tháp Giz-Galasi bao gồm tám tầng, mỗi tầng đều có mái vòm bằng đá với một lỗ tròn to ở giữa. Nối các tầng là cầu thang tựa vào những bức tường dày. Bên trong Tháp Trinh nữ là một giếng sâu hơn 30 mét. Trong thế kỷ 12, tòa tháp đã được xây dựng lại, bằng chứng có trong một đoạn chữ khắc trong nguyên cáo Hồi giáo: “Tháp Gulla của Masud Ibn Davud”. Các nhà sử học tin rằng việc tái xây dựng đã được thi hành theo mệnh lệnh của Shirvanshah Akhsitan I, người đã biến Ba-cu thành thủ phủ dưới thời của ngài vào năm 1191. Giz-Galasi có sức chứa lên đến 200 người và, dường như, đã là trung tâm của pháo đài. Hình dáng và thực tế việc tòa tháp này cách quá xa khỏi mặt trước của pháo đài đã khiến cho các nhà khoa học phỏng đoán rằng tòa Tháp

Trình nữ cũng đóng vai trò như một ngọn hải đăng dẫn đường cho thuyền bè cập cảng. Việc xây dựng cung điện cho Shirvanshah đã khởi điểm từ thế kỷ 12. Tuy nhiên, phần chính của toàn bộ tòa tháp đã chi hoàn thành vào nửa đầu của thế kỷ thứ 15. Nơi ở của đế chế Shirvan không phải rộng lớn lắm. Tuy nhiên, địa điểm nơi ở đặt tại ba nền đất cao đã cho phép các nhà kiến trúc xây dựng rất nhiều cơ ngơi và dinh thự, mỗi tòa trong số này đều có thể được xem là một ví dụ kinh điển của kiến trúc Hồi giáo. Các dinh thự này đều có phòng họp lớn để tổ chức các buổi tiệc chiêu đãi trọng thi, gọi là divankhaneh – nơi gặp mặt dành cho các quan chức cấp cao. Tử dinh của Shirvanshah là cung điện nhà thờ Hồi giáo với tòa tháp cao ở giáo đường và lăng mộ của Sayyid Yahya Bakuvi, một vị học giả dưới thời này. Đế chế Shirvanshah vô cùng giàu có. Cung điện của họ cất giữ các kho báu với giá trị khó lòng ước đoán. Nhưng khi Ba-cu bị nắm giữ bởi quân dưới thời Safavid vào năm 1501, cung

điện ở Icharishahar đã bị cướp bóc. Những vũ khí, áo giáp, trang sức, và các loại thảm độc nhất vô nhị, sợi thổ cẩm quý giá, sách và các dụng cụ quý hiếm bằng vàng và bạc đã bị đem đến Tabriz. Giờ đây, kho báu của Shirvanshah được lưu giữ trong các bảo tàng ở Thổ Nhĩ Kỳ, Iran, Anh, Pháp, Nga và Hungary. Việc xây dựng và định hình thành phố hoàn thành vào thế kỷ 15. Icharishahar bao gồm 9 khu lân cận với tên gọi riêng về các hoạt động chuyên biệt của cư dân. Vào thế kỷ 10 đến thế kỷ 13, những ngành nghề thủ công như quay và dệt thảm, làm trang sức, làm mộc, sản xuất thủy tinh và đồ gốm và kinh doanh da đã được phát triển ở Ba-cu.

Ba-cu là một thành phố phương đông điển hình. Nhà cửa, chủ yếu là những ngôi nhà một tầng, dựng san sát nhau. Tuy vậy, cũng có những ngôi nhà hai tầng thường do những người giàu sở hữu. Người ta thường sử dụng tầng trệt để nhằm mục đích thương mại hoặc để bán hàng. Gia đình sẽ sống ở tầng hai. Ngoài sân thường có

vườn nhỏ. Đường chủ yếu được lát bằng đá, điều này sẽ khiến cho việc giữ sạch được dễ dàng hơn.

Tòa nhà lâu đời nhất trong Thị trấn Cổ là một nhà thờ Hồi giáo với một ngọn tháp ở giáo đường gọi là "Sinig Gala" ("Tháp Vỡ"). Tại lối vào nhà thờ Hồi giáo có khắc dòng chữ "Do Muhammad ibn Abu Bakr xây dựng vào năm 1078". Các tòa nhà tín ngưỡng Hồi giáo cũng được đại diện bởi các nhà thờ Hồi giáo nhỏ xung quanh: nhà thờ Hồi giáo Gileyli (1308), nhà thờ Hồi giáo Chin (1375), nhà thờ Hồi giáo Molla Ahmad (thế kỷ thứ 14), nhà thờ Hồi giáo Sheikh Ibrahim (1415) và nhà thờ Hồi giáo Mirza Ahmad (1347). Vào thế kỷ 13-15, Ba-cu đã xuất khẩu dầu, muối, thuốc nhuộm thiên thảo, lụa và các mặt hàng khác. Thành phố này đã buôn bán với Hãn quốc Kim Trướng (Golden Horde), công quốc Moscow và các quốc gia châu Âu. Các nhà khảo cổ học đã tìm thấy hàng loạt kho báu có những đồng ngoại tệ cổ xưa khi khai quật Thành phố Cổ và điều này lại khẳng định một lần nữa việc Ba-cu có tham gia tích cực vào buôn bán trên Con đường Tơ lụa.

Tầm quan trọng của Ba-cu như là một cảng biển tiện lợi nhất trên biển Caspi đã được ghi chép lại trong bản đồ Atlas biên soạn từ thời Trung cổ vào năm 1375. Các thương gia đã ở tại nhiều trạm nghỉ, có phòng để dự trữ hàng hóa, vui chơi giải trí, buôn bán, và thậm chí có cả chuồng ngựa ở dưới lòng đất. Một vài các khách sạn thời Trung cổ trong Thị trấn Cổ vẫn còn, bao gồm Trạm nghỉ của Khan (thế kỷ 12), trạm nghỉ Multani (thế kỷ 15), trạm nghỉ

Bukhara (thế kỷ 15), và trạm nghỉ Gasimbay (thế kỷ 17). UNESCO đã miêu tả tổ hợp Icharishahar là “một thành phố nổi tiếng và hiếm hoi thuộc về lịch sử và là một hình tượng phản ánh văn hóa Đạo thờ lửa, đế chế Sassanid, A-rập, Ba Tư, Shirvan, Đế quốc Ottoman và Nga”. Năm tháng qua đi, thêm vào bề dày thế

kỷ, nhưng tòa Tháp Trinh nữ vẫn được thắp sáng vào ban đêm, soi lối về cho các thủy thủ trong bão giông và thời tiết xấu, và những tòa tháp bất khả xâm phạm của Thị trấn cổ vẫn luôn ở đó, canh giữ bình yên cho những người dân nơi đây. 🌸

